

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

ctionis Episcopis, clero & plebi consensum olim relinquebant. Tertium erratum est, quod existimet collegium Episcoporum in hoc canone non excludere saltem cœtum Ecclesiæ. Certum quippe est per septimæ synodi canonem tertium, ex præscripto, ut putabat, prioris Nicænæ synodi, solidas electiones ad Episcopos solos revocatas, licet consilia cleri non fuerint insuperhabita, saltem in Ecclesiis insignioribus. Quapropter octava synodus idem canone suo sancivit, quod deinde ab Episcopis in Oriente passim ex recepto jure usurpatum fuit. Id ostenditur eximie ex contentione quæ inter Polyeuctum Constantinopolitanum & reliquos Præsules orta est ob electiones Episcoporum, quas sibi solis isti vindicabant, Polyeuctus verò contendeat Episcopos teneri secum de illis communicare. Τῶν ἰδῶν εἰς ἐκείτους ἐλάθοντες ἡ ἀδελφὰς ἡ ἡμεῖς ἐλάθοντες ἡ δὲ σπείδουσι κοινῶς αἰετὶ τὸς ζῆλους τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πληθύνειν τῆς ἐκκλησίας, inquit Zonaras in Nicephoro Phoca.

CAPVT VIII.

Synopsis.

I. In Occidente Episcopi eligebantur cleri & populi suffragiis & iudicio Episcoporum. Probatum ex Cypriano.

II. Probatum etiam ex canone quinto Sardicensi, qui explicatur. Notatus interpretis Græci.

III. Tum ex concilio Carthaginiensi tertio, quod explicatur.

IV. Veterem illum usum paucis verbis complexus est Concilium Carthaginense quartum.

V. Anusium Thesalonicensis Episcopus, à Macedonicis populis obsecratus, ab Episcopis electus est.

VI. Pontificum Romanorum decreta electio persona collata est in arbitrium cleri & populi, etiam absque synodi episcopalis presentia: qui decretum de electione ad Metropolitanum mittebant. Ad istum verò pertinebat confirmatio vel rescissio electionis.

VII. Hujus nova forme origo tribuenda est Siricio Papa & sequentibus Pontificibus. Eam Ambrosius Mediolanensis Episcopus etate Siricij amplexus esse videtur.

VIII. Siricius docet Diacono presbyterium vel episcopatum dari si cum cleri & plebis evocaverit electio. Sed ei electioni adjungendum iudicium Metropolitanum.

IX. Eundem ordinem observari iubent Innocentius, Zozimus, Bonifacius, & Celestinus.

X. Reseruntur verba Leonis primi quibus id ipsum statutum & amplificatum est. Explicatur ejus verba.

XI. Precipua partes tribuuntur Clericis in agenda electione. Ratio hujus institui. Illustrata Leonis in hanc rem verba.

XII. Perduravit synodorum usus, quoad electiones Metropolitanorum. Probatum ex eodem Leone.

XIII. A Carthaginiensi Concilio profectum ut vacanti Ecclesia Episcopum interventorem seu intercesso-

rem Metropolitanus præficiat. Is apud Gregorium magnum vocatur Visitator. Munus ejus describitur. Decretum electionis fieri non posse absque presentia Visitatoris admonet Papa Symmachus.

I. **S**ED relictis Græcis, qui tandem ad Imperatoris arbitrium electiones omnes retulerunt, nunc redeundum est ad perspiciendam quæ in Ecclesia occidentali inducenda est in electionibus immutationem.

Observabat ista vetus illud institutum, ut ab Episcopis, à clero, & à plebe in unum congregatis eligeretur qui præficiendus erat Ecclesiæ vacanti; cum illo tamen discrimine quod superius adnotavi, ut iudicium esset Episcoporum, cleri verò & populi suffragium. Illis testimoniis addi potest Cypriani locus de Cornelij Papæ electione: Factus est Episcopus de Dei & de Christi ejus iudicio, de Clericorum penè omnium testimonio, de plebis que tunc adfuit suffragio, & de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio. Conventum sacerdotum sive Episcoporum vocat collegium; à quo juxta testimonium Clericorum & plebis suffragium decreta fuerat Cornelij ordinatio, qui hoc pacto de Dei & Christi iudicio factus fuerat Episcopus.

II. Dubitari non potest quin eandem formam sequerentur reliquæ Occidentis provincie. Quod evincitur manifestè ex specie proposita & decisa in canone quinto Sardicensis Concilij anno trecentesimo quadragesimo septimo, ubi agitur de provincia plurimis quondam Episcopis instructa, in qua unus remanserit Episcopus, aliis putà fato functis, ille verò solus negligat populis petentibus ordinare Episcopum, adjunctis scilicet sibi collegis ex vicina provincia, quos potest convocare. Etenim ut nullus in alienam provinciam debet irruere, nisi vocatus ab Episcopis, ita, si rogetur, potest accedere ad agendas functiones ecclesiasticas. Populi autem conveniunt vicinæ provincie Episcopos, quod alioqui ad eos non pertineret nisi ob Episcopi negligentiam. Episcopi vicini debent literis suis provincialem Episcopum convenire, eique ostendere justam esse populi petitionem, & ut ipsi accedant ut cum eo ordinent Episcopum. Quòd si nihil rescripserit, satisfaciendum esse populis constituit canon, ut veniant ex vicina provincia Episcopi, & ordinent Episcopum. En synodum Episcoporum, quæ ad Ecclesiam vacantem accedit ut ordinet Episcopum, id est, ut tractatu habito cum clero atque populo, designet præficiendum Episcopum, eique manus imponat. Græca interpretatio malè sententiam hujus canonis expressit, & speciem retulit ad Episcopum qui

monitus literis Metropolitanani sui negligit cum aliis Episcopis convenire ad ordinandum Episcopum. Incidit in codicem corruptum Græcus interpres. Legit initio, *in qua plurimi sunt Episcopi; cum Latinus textus habeat, in qua plurimi fuerint. Quos Latinus vocat vicinos Episcopos provinciae, Græcus reddit Exarchum sive Metropolitanam provinciae. respexit enim sentum. De his Episcopis, alienæ scilicet provinciae, inquit textus Latinus, ut ipsi veniant, & ordinent. Græcus legit, ipse veniat, & refert ad Episcopum negligentem. Hæc autem interpretatio est apud ipsum quoque Ioannem Scholasticum. Vnde patet primum interpretem in textum Latinum corruptum incidisse. Ceterum illius vera lectio, quam secuti sumus & explicavimus, habetur apud Dionysium & apud collectorem Dionysio antiquiorem. Apud Burchardum quoque, Ivonem, & Gratianum, eadem sententia, licet verbis paululum diversis.*

III. Huic testimonio adjungi debet Concilium tertium Carthaginense habitum anno CCCXCVII. can. XL. *Si qua contradictio fuerit suborta, quia talia sæpe facta sunt apud nos, non presumant ad purgandum eum qui ordinandus est tres tantum, sed postulentur ad numerum supradictorum duo vel tres; & in eadem plebe cui ordinandus est discutiantur primo persone contradicentium, postremo illa etiam qua obijciuntur pertractentur; & cum purgatus fuerit sub conspectu publico, ita demum ordinetur.* Hujus canonis aperta est sententia, scilicet Episcopos convenire in Concilium in civitate sedis vacantis, ut Episcopum eligant. Poterat quidem synodus illa à tribus congregatis haberi, consentientibus scripto ceteris provinciae Episcopis ex præcepto Metropolitanani; ut decreverat synodus Nicæna, & Carthaginensis secunda sub Gennetio canone duodecimo. quod hic canon sequitur. Sed addit, si electo crimina objiciantur, tres illos qui Concilium canonicè constabant, non sufficere ad purgandum accusatum, sed tribus illis adjungendos esse duos aut tres, scilicet de Primatis auctoritate, ut sex illi aut quinque, accusatione ut oportet discussa in civitate sedis vacantis, de purgatione electi pronuntient, eumque sub conspectu publico ordinent.

IV. In pauca verba veterem illum usum contraxit Concilium Carthaginense quartum anno CCCXCVIII. can. I. ubi post expositas pietatis & veræ fidei dotes, quibus instructus esse debet Episcopus, subjungit: *Cum in his omnibus examinatus, inventus fuerit plenè instructus, tunc cum consensu Clericorum & laicorum & conventus totius pro-*

vincie Episcoporum, maximèque Metropolitanani vel auctoritate vel presentia, ordinetur Episcopus.

V. Ex hoc more canonico, Acholio Theſſalonicenſi vita functo circiter annum trecentefimum nonageſimum Anyſius ad Vide ſup. lib. 6. cap. 14. §. 1. *ſummum ſacerdotium à Macedonicis obſecratus populis, à ſacerdotibus electus eſt, ut loquitur Ambroſius lib. III. epiſt. XXI.*

VI. Quoniam verò pluribus incommodis expoſita erat ratio illa electionum, ob neceſſitatem ſynodi habendæ, quam protrahi sæpe contingebat per variarum factionum contradictionem, unde à ſuis Eccleſiis Episcopi longo tempore diſtracti, ſumptibus non ferendis vexabantur, aliam formam decrevere Summi Pontifices, quæ poteſtatem cleri ac populi, deinde verò Metropolitanani auctoritatem, in magnum Eccleſiæ commodum & diſſidorum remedium, vehementer auxit. Etenim electio perſonæ collata eſt in arbitrium cleri & populi, etiam abſque ſynodi episcopalis præſentia: qui quidem decretum de electione factum, & à ſe ſubſcriptum, ad Metropolitanum mittebant. Ille verò cum plena cauſæ cognitione judicium de forma electionis & de perſona electi ferebat, confirmata vel etiam reſciſſa electione. Iſto verò ordine ſemel recepto non abolita eſt in totum vetuſtior illa forma ſynodi habendæ ab Episcopis, qua, etiam poſt iſta tempora, Episcopali aliquando urebantur, prout occaſo poſtulatebat. Semper autem in Metropolitanorum electionibus uſurpata fuit: quæ jus ſpeciali videbatur, cum tamen eſſet pars juris antiqui, quod olim commune fuit in electionibus tum Episcoporum tum Metropolitanorum.

VII. Hujus novæ formæ originem tribuere poſſumus Siricij, Innocentij, Zoſimi, Bonifacij, Celeftini, atque Leonis decretis, quæ ſtatim reddemus. Quam Ambroſius, Siricij ætate, pro ſua prudentia amplexus videtur in cauſa Vercellenſis Eccleſiæ; quæ cum vacaret, Metropolitanani ſui Mediolanenſis Episcopi ſtudio replenda erat. Quare diuturnior ejus Eccleſiæ vacatio illi imputabatur. Quod ille repellit his verbis epiſt. LXXXII. *Cum ſint in vobis diſſenſiones, quomodo poſſumus aliquid aut nos decernere, aut vos eligere, aut quiſquam acquirere, ut inter diſſidentes ſuſcipiat hoc munus quod inter convenientes vix ſuſtineatur? Infrà: Convenit ergo modestia veſtra & concordia inſignere, ut congruatis aſſenſu ad poſtulandum ſacerdotem.*

VIII. Siricius anno CCCLXXXV. in epiſtola decretali ad Himerium cap. X. docet

Diacono presbyterium vel episcopatum dari si cum cleri & plebis evocaverit electio. Idem epist. 111. ad orthodoxos per diversas provincias Dioceseos Urbicariae, ut puto, cap. 1. apostolicum ordinem servandum docet in Episcopis ordinandis, scilicet ut digni possint, inquit, & plebis & nostro iudicio comprobari. Ad cleri & plebis electionem adjungendum est iudicium Metropolitanum. In Diocesi quippe Urbicaria, quae decem provinciis constabat, Episcopus Urbis metropolitana jure potiebatur in confirmandis electionibus, ut alibi demonstravi.

IX. Innocentius in epistola ad Victricium Rothomagensis docet ordinationes à Metropolitanis fieri debere, servato nempe ordine à decessore suo jam praescripto. Idem Innocentius in epistola ad synodum Toletanam cap. 11. anno quadringentesimo sexto damnat Rufinum, qui, cum Metropolitanis Episcopo ordinandi sacerdotis pontificium deberetur, contra populi voluntatem & disciplina rationem Episcopum locis abditis ordinaverat.

Ex Zozimi epistola ad Patroclum Arelatensem, & ex altera ad clerum, ordinem, & plebem Massiliensem, constat eundem ordinem servari in Gallia. Bonifacius irritam decernit factam à Patroclo Lutubensis Ecclesiae Episcopi ordinationem, quod eam contra patrum regulas egisset, cleri, ordinis, & plebis petitione cessante, & praetermissio Metropolitanorum.

Celestinus epist. 1. cap. v. ad Episcopos per Narbonensem & Viennensem provincias anno CDXXXVIII. Nullus invitis detur Episcopus. Cleri, plebis, & ordinis consensus atque desiderium requiratur. Mox: Sit facultas Clericis renitendi, si se viderint praegravari; & quos sibi ingeri ex transverso (id est, extraneos Clericos) agnoverint, non timeant refutare. Qui etsi non debitum premium, vel liberum de eo qui eos rectorum est debent habere iudicium.

X. Sed qui formam istam exactè perpolivit, Leo primus adducendus est; cujus verba Ivo parte III. & Gratianus dist. 63. c. 36. retulerunt, nec tamen hic omitti debent, ut lector liberetur onere conquirendi loci. Leo itaque anno ccccxi. v. in epistola ad Anastasium Thessalonicensem cap. v. ista constituit: Cum de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus preponatur quem cleri plebisque consensus concorditer postularit; ita ut si in aliam foris personam partium se vota dividerint, Metropolitanis iudicio is alteri praferatur qui majoribus & studiis juvatur & meritis; tantum ut nullus invitis & non petentibus ordinetur, ne plebs invita Episcopum non optatum aut contemnat aut odierit, & fiat minus

religiosa quam convenit cui non licuerit habere quem voluerit. Idem in epistola ad Episcopos provinciae Viennensis cap. 111. Tenentur subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis. Qui praefuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. Et in epistola ad Rusticum Narbonensem cap. 1. anno quadringentesimo quinquagesimo secundo: Nulla ratio sinit ut inter Episcopos habeantur qui nec à Clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à provincialibus Episcopis cum Metropolitanis iudicio consecrati. Horum verborum compendio electionis, confirmationis, & consecrationis regulam quae posthac invaluit, Leo complexus est, & propriis verbis explicuit. Electio tribuitur Clericis, petitio plebi, iudicium Metropolitanis, & consecratio Episcopis provinciae. Soli Metropolitanis conceditur electionis iudicium, quoniam juxta synodum Nicenam τὸ κέρος ad eum pertinet. Ita tamen ut si perplexa esset definitio, aut decerneret ipse, aut ad synodum referret, vel ad sedem apostolicam remitteret integrum negotium; ut docet Ivo Carnotensis epist. 38. 39. & alibi. Perseveravit apud Metropolitanos haec potestas discutiendi electiones, & jure Decretalium confirmata est cap. Quia diligentia. Cap. Innotuit. & Cap. Cum dilectus. De elect. & alibi.

XI. Praecipuae autem partes tribuuntur Clericis in electione agenda: quoniam ipsi aliquo pacto Episcoporum provinciae eo in negotio auctoritatem repraesentant, subiectam quidem Metropolitanis iudicio, sed cuius maximam rationem laici habere debent. Vnde idem Leo officium cuiusque prudentissimè descripsit in epistola ad Episcopos per Viennensem provinciam constitutos anno quadringentesimo quadragésimo quinto: Expectarentur certè vota civium, testimonia populorum, quæreretur honoratorum arbitrium, electio Clericorum, quæ in sacerdotum solent ordinationibus ab his qui norunt patrum regulas custodiri, ut apostolice auctoritatis norma in omnibus servaretur, qua precipitur ut sacerdos Ecclesiae praefuturus, non solum attestacione fidelium, sed etiam eorum qui foris sunt testimonio muniat. Quibus verbis ostenditur qui modus servandus sit in electionibus, & in quo peccaverat Hilarius Arelatensis, quem eo nomine graviter redarguit & damnat Leo: cujus sententiam constitutione quoque sua Valentinianus tertius firmavit, carpens Hilarium quòd indecenter Episcopos invitis & repugnantibus civibus ordinasset.

XII. Diximus in Metropolitanis electione synodi habenda usum perdurasse. quod probamus his verbis Leonis in epistola ad

Dist. 63. c. 27.

Vide supra lib. 5. cap. 38. 5. 8. & cap. 33. 5. 1.

Diff. 63. c. 19.

Anastasio: *Metropolitano defuncto, cum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem metropolitanam convenire debebant; ut omnium Clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesie vel ex Diaconibus optimus eligatur.* Quod Anastasio agendum prescribat in Diocesi Illyriciana, usurpabatur ab Episcopis Gallicanis in electione Ravennij Episcopi Arelatensis; qui à duodecim Episcopis provincie secundum desideria clari, honoratorum, & plebis consecratus est anno quadringentesimo quadragésimo nono, ut docet Leo in epistola ad Episcopos Provincie. Quod fuerat jam decretum in Concilio Chalcedonensi, uti jam observavimus.

XIII. Cùm de nova forma in Occidentem inducta satis constet, putidum est sequentium Pontificum, qui eam verbis & exemplo firmarunt, Hilari, Gelasij, Symmachi, Hormisdæ, Gregorij magni, & aliorum, ipsiusque Gregorij septimi testimonia referre. Id unum observandum est, ex Carthaginensi Concilio profectum ut vacanti Ecclesie Episcopum interventorem seu intercessorem Metropolitanus praeferat, qui civium animos ad concordiam revocet pro eligendo Episcopo, saltem intra annum. Apud Gregorium magnum vocantur Visitatores quibus hæc cura imponitur, quorum frequens mentio in ejus epistolis; & ante ipsum, in epistola Symmachi Papæ ad Cæsarium Arelatensem anno quingentesimo decimo tertio. Munus autem describitur his verbis à Gregorio lib. II. regesti epist. XI. quæ data est ad Benenatum Visitatorem Ecclesie Cumanæ: *Affiduis adhortationibus clericum plebemque ejusdem Ecclesie admonere te volumus ut remoto studio diversarum partium, uno eodemque consensu talem sibi presciscendum expetant Pontificem qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate decreti omnium subscriptionibus roborati & dilectionis tuæ testimonio literarum ad nos sacrandus occurrat. Quod ultimum maximè congruit cum decreto Symmachi epist. v. cap. VI. Decretum sine Visitatoris presentia nemo conficiat, cujus testimonio Clericorum ac civium possit unanimitas declarari.*

Vide super lib. 5. cap. 27. §. 2.

Codex can. Eccles. Afric. c. 74.

CAPVT IX.

Synopsis.

I. Nunc inspiciendum est quam rationem in electionibus secuti sint Episcopi Galliarum. Episcopi eligebantur à clero & populo.

II. Discrimen tamen erat inter electionem Metropolitanam & ceterorum Episcoporum. Nam Metropolitanam eligebantur ab Episcopis comprovincialibus, cum consensu cleri & populi. Comprovinciales vero à clero & plebe, cum consensu Metropolitanam.

III. Jus novum à Synodi Gallicanis collatum est Regibus, nempe ut eorum assensus requireretur ad electionem Episcopi. quæ quidem indulgentia non omnino abhorrebat à veterum regularem sensu.

IV. Jus illud Episcoporum libertati in administratione Ecclesie profusurum existimavit Galli. Tum quoque grati animi significatio hanc cogitationem suggerere potuit. Id etiam proficisci potuit ex eo quod Episcopi in Regum consilia & regi administrationem adhiberi sint.

V. Concilium Aurelianense quintum jus illud confirmavit.

VI. Præcesserant autem Romanorum Principum exempla; qui in Ecclesiis insignioribus electionum summam ad se revocaverunt. Quod probatur variis exemplis.

VII. Arcadius tamen Imperator solum consensum adhibuit in electione Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolitani.

VIII. Aliquando autem eodem tempore fiebat electio à Principe & Ecclesia. Probatur duobus exemplis valde illustribus.

IX. Gallia exemplum Romane sedis secuta est in concedendo Regibus jure assentiendi electioni. Romanus Episcopus ordinari non poterat donec ejus electio à Principe confirmata fuisset.

X. Constantinus Pogonatus postea concessit ut absque mora post electionem fieret ordinatio Pontificis. Obnoxij tamen demceps fuerunt examini Exarchorum.

XI. Eo jure usi sunt Reges Francorum cum bona Episcoporum & populi gratia.

XII. Aliquando electum à populo respuebant.

XIII. Reges enim quandoque assensum illum vertebant in merum imperium, rescriptis videlicet suis episcopatus concedentes, invidis etiam interdum & repugnantibus populis. quod probatur variis exemplis. Id fieri demceps vetuit Concilium Parisiense tertium.

XIV. Sed hujus prohibitionis rationem non habuit Clotarius Rex, qui postea Emerium sedis Sannonensis præfecit.

XV. Postea se variè habuit negotium istud electionum; quæ aliquando cleri plebisque electione & decreto regio fiebat, interdum vero ex mero Principis imperio. Hanc labem rescicere conatum est Concilium Parisiense quintum, cujus constructio modificata est à Clotario Rege. Expenditur editum Clotarii.

XVI. Explicantur veteres formule electionum quæ fiebant in palatio cum decreto regio.

XVII. Ferre non poterant Episcopi Galliarum episcopatus in palatio dari Regis imperio, scripta cleri & populi electione. Quid ab eis decretum in synodis, quidve receptum.

XVIII.

